Fondbolagens förening
SWEDISH INVESTMENT FUND ASSOCIATION

2026-10-28

Finansdepartementet
fi.remissvar@regeringskansliet.se
johanna.ring@regeringskansliet.se
camilla.landberg@regeringskansliet.se

Remissvar från Fondbolagens förening - EU:s penningtvättspaket (Fi2026/01654)

Fondbolagens förening har beretts möjlighet att lämna synpunkter på de förslag som lämnas i promemorian.

Kundkännedom medborgarskap – avsnitt 5.7

Enligt det nuvarande penningtvättsdirektivet[1] ska åtgärder för kundkännedom bl.a. innefatta identifiering av kunden och kontroll av kundens identitet (artikel 13.1). Penningtvättsförordningen[2] innehåller motsvarande krav, men preciserar vilka uppgifter som ska inhämtas, däribland medborgarskap (artikel 22.1). Enligt promemorian kan uppgifter om medborgarskap kontrolleras genom en identitetshandling, exempelvis ett pass.

Promemorian konstaterar vidare att ansvariga enheter inte kommer att kunna få tillgång till uppgifter om medborgarskap genom SPAR, utan att närmare analysera denna möjlighet. Föreningen ifrågasätter att frågan avfärdas utan närmare analys, särskilt eftersom ansvariga enheter redan har tillgång till andra uppgifter genom SPAR. Om uppgifter om medborgarskap måste inhämtas och kontrolleras genom pass eller nationellt id-kort skulle detta innebära betydande praktiska svårigheter, inte minst eftersom kraven även omfattar befintliga kunder. Om ansvariga enheter inte kan få tillgång till de uppgifter som krävs för att uppfylla kundkännedomskraven riskerar de ytterst att behöva avsluta kundförhållanden.

För att möjliggöra en effektiv hantering av kundkännedomsuppgifter anser föreningen att ansvariga enheter bör ges elektronisk tillgång till uppgifter om svenskt medborgarskap genom SPAR. Föreningen föreslår därför att regeringen överväger att ändra förordningen (2026:160) om det statliga personadressregistret, eller vidta någon annan lämplig författningsändring, så att uppgifterna får lämnas ut elektroniskt till

[1] Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/849 av den 20 maj 2015 om åtgärder för att förhindra att det finansiella systemet används för penningtvätt eller finansiering av terrorism
[2] Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/1624 av den 31 maj 2024 om åtgärder för att förhindra att det finansiella systemet används för penningtvätt eller finansiering av terrorism

ansvariga enheter enligt den nya penningtvättslagen för att uppfylla kundkännedomskraven i penningtvättsförordningen.

Registrering av ansvariga enheter – avsnitt 6.1

Enligt promemorian ska finansiella holdingföretag som är finansiella institut omfattas av krav på registrering hos tillsynsmyndigheten för finansiella institut. Detta inbegriper enligt promemorian finansiella holdingföretag, blandade finansiella holdingföretag och finansiella holdingföretag med blandad verksamhet. I promemorian framhålls det särskilt (s. 210) att penningtvättsförordningen endast omfattar holdingföretag där förvärv av innehav utgör huvudverksamheten. Föreningen utgår därmed från att holdingföretag som huvudsakligen bedriver annan verksamhet inte omfattas enbart på grund av sitt innehav i ett finansiellt företag.

Föreningen vill samtidigt uppmärksamma att definitionen av finansiellt holdingföretag med blandad verksamhet i artikel 2.1.10 i penningtvättsförordningen skiljer sig från definitionen av holdingföretag med blandad verksamhet i lagen (2014:968) om särskild tillsyn över kreditinstitut och värdepappersbolag. Medan den senare definitionen som huvudregel förutsätter att minst ett dotterföretag är ett kreditinstitut eller värdepappersbolag, är det enligt penningtvättsförordningen tillräckligt att ett dotterföretag är ett finansiellt institut.

Föreningen konstaterar att det saknas övergångsbestämmelser för registreringskravet och efterfrågar ett förtydligande av när berörda holdingföretag ska registrera sig. Enligt artiklarna 3.2 och 2.1.10 i penningtvättsförordningen kan ett holdingföretag omfattas av regelverket och registreringskravet genom sitt innehav i exempelvis ett fondbolag, trots att holdingföretaget inte självt bedriver finansiell verksamhet. Det kan således röra sig om företag som tidigare inte omfattats av motsvarande krav. Promemorian föreslår samtidigt att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om innehållet i och övriga krav på en ansökan eller anmälan om registrering. Föreningen anser att det bör införas övergångsbestämmelser som säkerställer att berörda holdingföretag får skälig tid, efter att föreskrifterna har meddelats, att förbereda sig för och fullgöra registreringsskyldigheten.

Föreningen efterfrågar även ett förtydligande av vad undantaget för tjänstepensionsinstitut innebär när ett sådant institut ingår som dotterföretag till ett holdingföretag som omfattas av penningtvättsförordningen. I promemorian anges (s. 211) att tjänstepensionsinstitut inte ingår i uppräkningen av finansiella institut och att tjänstepensionsföretag, dvs. svenska tjänstepensionsinstitut, därmed inte omfattas av förordningens tillämpningsområde. Det är dock oklart om, och i vilken utsträckning, skyldigheter som åvilar ett holdingföretag som omfattas av förordningen till följd av verksamheten i andra dotterföretag kan få betydelse även för ett tjänstepensionsinstitut i samma koncern. Föreningen ser även behov av ett klargörande av den omvända situationen, dvs. om den omständigheten att ett dotterföretag omfattas av penningtvättsförordningen kan medföra att även ett moderföretag som är ett tjänstepensionsinstitut omfattas av förordningen. Enligt artikel 2.1.6 a jämförd med artikel 2.1.10 skulle ett sådant moderföretag kunna betraktas som ett finansiellt institut genom sin ställning som holdingföretag, trots att tjänstepensionsinstitut som sådana inte omfattas av förordningen.

Utkontraktering– avsnitt 8.4.4

Promemorian konstaterar att vissa uppgifter enligt penningtvättsförordningen som utgångspunkt inte får utkontrakteras. Det gäller bland annat beslut om kundens riskprofil, beslut om att ingå en affärsförbindelse eller utföra en enstaka transaktion samt rapportering till finansunderrättelseenheten (artikel 18.3, penningtvätts-förordningen). För vissa företag för kollektiva investeringar görs dock undantag från denna huvudregel i artikel 18.7. Dessa får, efter underrättelse till och godkännande av behörig tillsynsmyndighet, utkontraktera sådana uppgifter.

Artikel 18.7 är något otydligt formulerad. Av bestämmelsen framgår att undantaget omfattar företag för kollektiva investeringar som inte är juridiska personer eller som endast har en styrelse och har delegerat vissa uppgifter till en annan enhet. Enligt definitionen av företag för kollektiva investeringar i penningtvättsförordningen (art. 2.6.e) omfattar begreppet såväl fondföretag och alternativa investeringsfonder (AIF:er) som deras respektive förvaltare.

När det gäller svenska värdepappersfonder och specialfonder är dessa kontraktsrättsliga och saknar därmed juridisk personlighet. Fondbolagen respektive AIF-förvaltarna som förvaltar och företräder fonderna är däremot juridiska personer. Föreningen anser att dessa fonder bör omfattas av undantaget, även om de företräds av förvaltare som är juridiska personer. Eftersom fonderna inte själva kan ingå avtal eller utkontraktera uppgifter måste förvaltarna kunna göra detta för deras räkning. Undantaget bör således kunna tillämpas när en förvaltare agerar för en kontraktsrättslig fonds räkning. När det gäller övriga svenska AIF:er är dessa ofta organiserade som juridiska personer med en styrelse. Föreningen anser att även sådana AIF:er bör kunna omfattas av undantaget, förutsatt att villkoren om delegering av hanteringen av teckningar och återbetalningar till en annan enhet är uppfyllda.

En annan tolkning, där undantaget endast skulle kunna tillämpas av den juridiska eller organisatoriska enhet som själv uppfyller villkoren, riskerar att göra bestämmelsen svår eller omöjlig att tillämpa på svenska kontraktsrättsliga fonder. Dessa saknar möjlighet att själva ingå avtal och är beroende av att förvaltaren agerar för deras räkning. En sådan tolkning skulle därmed kunna innebära att svenska fonder i praktiken utestängs från ett undantag som uttryckligen tar sikte på bland annat fondstrukturer utan juridisk personlighet. Det framstår som svårt att förena med bestämmelsens syfte och riskerar dessutom att leda till omotiverade skillnader i tillämpningen mellan olika fondstrukturer och medlemsstater. Det är särskilt problematiskt då förbudet mot utkontraktering i penningtvättsförordningen (artikel 18.3) i förhållande till dagens ordning – där många fondbolag idag utkontrakterat aktuella uppgifter till tredje part (ofta en bank eller försäkringsbolag inom samma koncern) – riskerar pålägga fondbolagen en administrativt mycket betungande och kostnadsdrivande uppgift. Det får inte förekomma att kontraktsrättsliga fonder i andra medlemsstater omfattas av undantaget i artikel 18.7 penningtvättsförordningen medan motsvarande svenska kontraktsrättsliga fonder inte åtnjuter samma möjlighet. Det skulle försämra konkurrensmöjligheterna för svenska fondbolag och förvaltare av alternativa investeringsfonder (AIF-förvaltare).

Föreningen anser därför att det i det fortsatta lagstiftningsarbetet bör bekräftas att undantaget i artikel 18.7 kan tillämpas av fondbolag och AIF-förvaltare när de agerar för en fonds räkning, under förutsättning att fonden uppfyller de villkor som anges i bestämmelsen.

Dispositionsförbud för konton och affärsförbindelser – avsnitt 11.8.2

Enligt promemorian ska finansunderrättelseenheten och Säkerhetspolisen få besluta att en ansvarig enhet tillfälligt ska avstå från att vidta åtgärder eller fullgöra förpliktelser i förhållande till ett bankkonto eller betalkonto, ett konto för kryptotillgångar eller som följer av en affärsförbindelse, om det finns skäl att misstänka att användandet av kontot eller affärsförbindelsen har koppling till penningtvätt, förbrott till penningtvätt eller finansiering av terrorism. För kunder till andra finansiella företag än banker, exempelvis fondförvaltare, kan ett dispositionsförbud som avser en affärsförbindelse få till följd att kunden inte kan köpa eller sälja värdepapper.

Bestämmelser om registrering av andelar i värdepappersfonder finns i 4 kap. 11, 12 och 14 §§ lagen (2004:46) om värdepappersfonder (LVF). Enligt 4 kap. 12 § LVF får fondandelar förvaltarregistreras. Vid förvaltarregistrering är det normalt förvaltaren som har den direkta kundrelationen med den underliggande investeraren och som därmed kan verkställa ett dispositionsförbud genom att stoppa köp och försäljningar för kundens räkning. Fondbolaget behöver i sådana fall normalt inte vidta några åtgärder med anledning av förbudet. Föreningen anser att dispositionsförbud som avser förvaltarregistrerade andelar bör riktas mot den förvaltare eller distributör som har kundrelationen och inte mot fondbolaget, som normalt saknar information om den underliggande andelsägaren. Fondbolaget bör således inte förutsättas verkställa sådana förbud genom informationsutbyte förvaltaren.

För kunder som är direktregistrerade i fondbolagets andelsägarregister är situationen en annan. Ett dispositionsförbud som avser affärsförbindelsen kan innebära att fondbolaget förhindras att genomföra teckning och inlösen av fondandelar för kundens räkning. Det behöver därför klargöras hur ett sådant förbud ska tillämpas i förhållande till fondbolagets skyldigheter enligt fondregelverken, särskilt när det gäller hanteringen av en kunds begäran om inlösen av fondandelar. Det är även oklart hur fondbolaget ska agera om affärsförbindelsen behöver avslutas. Föreningen anser att det behöver klargöras om fondandelarna i en sådan situation ska lösas in och hur en sådan åtgärd i så fall förhåller sig till dispositionsförbudet.

Verkligt huvudmannaskap för fonder – avsnitt 14

Artikel 61 i penningtvättsförordningen innehåller särskilda bestämmelser om identifiering av verkliga huvudmän i företag för kollektiva investeringar. Som verkliga huvudmän ska identifieras de fysiska personer som direkt eller indirekt innehar minst 25 procent av andelarna, kan fastställa eller påverka fondens investeringspolicy eller på annat sätt kontrollerar dess verksamhet.

I promemorian konstateras att svenska värdepappersfonder inte är självständiga rättssubjekt och därför inte själva kan omfattas av skyldigheten att registrera uppgifter om verkligt huvudmannaskap. Mot denna bakgrund görs bedömningen att kontraktsrättsliga fonder bör betraktas som juridiska konstruktioner och att förvaltaren därmed ska fullgöra skyldigheterna enligt regelverket. Som skäl anförs att det är svårt att se varför behovet av att identifiera verkliga huvudmän skulle vara större i associationsrättsliga fonder än i kontraktsrättsliga fonder.

Föreningen ifrågasätter om promemorians resonemang ger tillräckligt stöd för bedömningen att kontraktsrättsliga fonder ska anses utgöra juridiska konstruktioner i penningtvättsförordningens mening. Föreningen anser att den rättsliga grunden för

denna bedömning behöver klargöras och att det uttryckligen bör framgå hur bestämmelserna ska tillämpas på svenska värdepappersfonder och specialfonder. Dessa fonder kännetecknas enligt sin legala konstruktion av att andelsägarna inte har något inflytande över investeringspolicyn eller i övrigt kontrollerar verksamheten. Det får betraktas som ovanligt att någon enskild fysisk person skulle äga 25 procent eller mer av andelarna i en sådan fond. Oavsett det är det mot bakgrund av att fondandelarna i stor utsträckning är föremål för förvaltarregistrering som regel omöjligt för fondbolaget att avgöra om någon enskild fysisk person kommer upp i 25 procents ägande. Endast det förvaltarregistrerade institutet känner till hur stora innehav dess kunder har i fonderna. Eftersom detta institut inte kan fastställa om kunden innehar fondandelar via andra institut, kan inte heller ett förvaltarregistrerat institut avgöra om en kund sammantaget kommer upp i 25 procents ägande. Därtill kommer att antalet andelar i en värdepappersfond och en specialfond är rörligt, vilket även det avsevärt försvårar bedömningen. Det kan också konstateras att oavsett om en fysisk person skulle äga 25 procent eller mer av andelarna i en sådan fond så kommer denne inte att ha något inflytande över fondverksamheten. Det förekommer ingen stämma och fondlagstiftningen innebär att en enskild andelsägare inte får ha inflytande över fondverksamheten som i stället sköts av fondbolaget i samtliga andelsägares intresse. Föreningen menar därför att det finns stora skillnader mellan den svenska kontraktsrättsliga fondform som tillämpas av värdepappersfonder och specialfonder, och andra fondkonstruktioner, vilket motiverar särskilda hänsynstaganden. Föreningen ser ingen praktisk eller legal möjlighet för ett fondbolag att fullgöra förpliktelsen.

Mot bakgrund av de detaljerade uppgiftskraven i kommissionens genomförande-förordning (EU) 2026/2354 är det också angeläget att klargöra hur registrerings-skyldigheten ska kunna fullgöras i praktiken. Enligt promemorians förslag ska uppgifter om verkligt huvudmannaskap anmälas till Bolagsverket för registrering i det svenska registret över verkliga huvudmän. Föreningen efterfrågar ett förtydligande av hur registreringen ska genomföras för värdepappersfonder och specialfonder, som såvitt föreningen känner till inte i dag omfattas av någon särskild registreringsordning hos Bolagsverket. Det bör klargöras hur det befintliga registret ska kunna användas för dessa fonder och vilka anpassningar som kan krävas.

Registrering av konton, värdefack och virtuella IBAN – avsnitt 15.4

Föreningen efterfrågar ett förtydligande av vilka uppgifter fondbolag och AIF-förvaltare i praktiken förväntas anmäla till registret över konton, värdefack och virtuella IBAN. Enligt förslaget ska fondbolag och AIF-förvaltare omfattas av begreppet institut och därmed av skyldighet en att anmäla uppgifter om bl.a. värdepapperskonton som de tillhandahåller. Med värdepapperskonto avses enligt den föreslagna lagen ett sådant konto som avses i artikel 2.1.28 i förordning (EU) nr 909/2014, dvs. ett konto på vilket värdepapper kan krediteras eller debiteras. Det framgår emellertid inte tydligt av promemorian hur denna definition ska tillämpas på fondverksamhet. Det bör särskilt klargöras om registrering av en investerares fondandelar i ett andelsägarregister eller motsvarande register hos ett fondbolag eller en AIF-förvaltare ska anses innebära att förvaltaren tillhandahåller investeraren ett värdepapperskonto i den föreslagna lagens mening. Enligt föreningens mening kan så inte vara fallet eftersom andelsägarregistret motsvarar en aktiebok.

Föreningen anser vidare att det bör tydliggöras hur anmälningsskyldigheten ska tillämpas vid distribution av fondandelar genom en förvaltare eller annan distributör. Promemorian utgår, när det gäller värdepapperskonton som innehas av ett annat institut, från att det institut som har den direkta kontorelationen med den bakomliggande kunden ska rapportera kundens konto. Det institut hos vilket förvaltaren i sin tur innehar ett värdepapperskonto ska inte anmäla detta konto. Promemorian motiverar ordningen med att det är de bakomliggande innehavarna som är av intresse och att uppgifter om dessa kommer att registreras genom den rapportering som görs av det institut som tillhandahåller deras konton.

Föreningen utgår mot denna bakgrund från att förslaget inte innebär att ett fondbolag eller en AIF-förvaltare ska identifiera och rapportera investerare som har investerat i fonden genom en förvaltare eller distributör som själv omfattas av rapporterings-skyldigheten. Ett krav på fondbolaget eller AIF-förvaltaren att i dessa situationer identifiera och rapportera de enskilda investerarna skulle i praktiken kräva en genomlysning av distributions- och ägarleden. Det skulle förutsätta att uppgifter om investerare som fondbolaget eller AIF-förvaltaren inte har någon direkt kundrelation med inhämtas från andra aktörer. Detta skulle medföra betydande praktiska och administrativa konsekvenser och riskera att leda till dubbelrapportering av uppgifter som redan finns hos den aktör som har den direkta relationen med investeraren. När det gäller distribution genom kommersiella distributörer skulle det dessutom kunna innebära att uppgifter om distributörens kunder behöver lämnas till ett fondbolag eller en AIF-förvaltare som samtidigt kan vara en direkt konkurrent om samma kunder.

Föreningen anser därför att det i det fortsatta lagstiftningsarbetet uttryckligen bör klargöras dels vilka konton och registreringar hos fondbolag och AIF-förvaltare som utgör värdepapperskonton i den föreslagna lagens mening, dels att en eventuell anmälningsskyldighet inte innebär att fondbolag och AIF-förvaltare ska inhämta och rapportera uppgifter om investerare eller sparare som inte framgår av deras egna andelsägarregister och som de saknar en direkt kundrelation med.

Föreningen efterfrågar vidare ett förtydligande av övergångsbestämmelserna, särskilt om rapporteringsskyldigheten för nytillkomna aktörer även omfattar konton som avslutats under de senaste fem åren eller endast konton som är aktiva vid ikraftträdandet. En retroaktiv rapportering skulle innebära en betydande administrativ och teknisk belastning, samtidigt som vissa uppgifter inte kan inhämtas i efterhand. Föreningen ifrågasätter även den korta tiden för anpassning, särskilt mot bakgrund av att de tekniska förutsättningarna för rapporteringen ännu är oklara och att andra aktörer med nya rapporteringsskyldigheter medges längre övergångstider.

FONDBOLAGENS FÖRENING

Madeleine Dubois Orvelius
senior jurist